

บทบาทของสื่อมวลชนทางการเมือง
THE ROLE OF THE POLITICAL MASS MEDIA

¹วาทีร้อยตรี รัชสิทธิ์ ภัทรสิริชัยสิน และ ²พลตำรวจโท สันฐาน ชยนนท์

¹Acting Sub. Lieutenant Raphatsitt Phattharasirichaisin

²Police Lieutenant General Sunthan Chayanon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ประเทศไทย
Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

¹Raphatsit19@gmail.com

Received: January 26, 2023; **Revised:** March 28, 2024; **Accepted:** April 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนทางการเมือง สื่อมวลชนจะต้องมีบทบาทและหน้าที่หลักในการทำงานของสื่อโดยตรงกับความเป็นจริง สื่อมวลชนที่ดีต้องนำเสนอข่าว เสนอความคิดเห็น ให้ความบันเทิง และให้การศึกษา รวมถึงเป็นการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา และทำการรายงานเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ โดยเริ่มจากการแสวงหาเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เชื่อว่าประชาชนจะให้ความสนใจ หรือเรียกว่า การหาข่าว แล้วนำมารวบรวม คัดเลือก และนำออกเผยแพร่สู่ประชาชน

คำสำคัญ: บทบาท, สื่อมวลชน, การเมือง

¹นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

This article aimed to the role of the political mass media. The media must play a role. And the main function of the media is direct interaction with reality. Good mass media must present news. Give your opinion entertain and provide education Including public relations and advertising. and report incidents The facts that happened published for the general public to know Starting with searching for events Facts that the public is believed to be interested in, or what is called finding news, then collecting, selecting, and disseminating to the public.

Keywords: Role, mass media, politics

บทนำ

สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย (2566) ได้อธิบายว่า อิทธิพลของสื่อความเด่นชัดใน “อดีต” จนเป็นรูปธรรมใน “ปัจจุบัน” โดยมี สุขุม เฉลยทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมส่วนใหญ่ต่างมีความเชื่อในอิทธิพลอันไม่จำกัดของสื่อมวลชนต่อการครอบงำ โน้มนำความคิด ปลุกฝังค่านิยม และพฤติกรรมต่างๆ ของสาธารณชน โดยมีหลักฐานเชิงวิชาการไม่ว่าจะเป็นงานวิจัย รวมทั้งทฤษฎีสื่อสารมวลชนที่ “กูรู” (Guru) ทั้งหลายได้ตั้งสมมุติฐานและพิสูจน์ตามหลักการของระเบียบวิธีวิจัย จนทำให้ได้ทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคม เป็นเครื่องการันตีความเชื่อดังกล่าวอย่างเป็นทางการ เป็นรูปธรรม อิทธิพลอันไม่จำกัดของสื่อมวลชนมักมีปรากฏให้เห็นในเหตุการณ์สำคัญๆ ทางประวัติศาสตร์โลกอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งรัฐบาลเผด็จการเยอรมนีภายใต้การนำของ ฮิตเลอร์ ได้ยึดครองสื่อมวลชนไว้เป็นกระบอกเสียงของรัฐ เพื่อ “โฆษณาชวนเชื่อ” (Propaganda) ชักจูงให้ชาวเยอรมันเกิดความเชื่อ ศรัทธา และคล้อยตามแนวคิด “ลัทธินาซี” (Nazism) ทำให้เกิดความเป็นชาตินิยมที่คิดว่าเชื้อชาติของตนเหนือกว่าเชื้อชาติอื่น ๆ ความรู้สึกเห็นด้วย และให้ความร่วมมือในการทำสงครามในที่สุด ผลจากการโฆษณาชวนเชื่อในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นกำเนิดของ “ทฤษฎีเข็มฉีดยา” (Hypodermic needle Theory) ที่เชื่อว่าองค์กรหรือผู้ส่งข่าวสารเป็นผู้มีอำนาจและบทบาทสำคัญที่สุด กล่าวคือ สามารถกำหนดข่าวสารและส่งข่าวสารไปยังผู้รับ โดยคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นได้ คล้ายกับหมอฉีดยาให้คนป่วย ข่าวสารที่ส่งไปก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้รับได้โดยตรง กว้างขวาง และทันที ส่วนฝ่ายผู้รับ

ข่าวสารเป็นคนจำนวนมาก ที่ต่างคนต่างอยู่ เฉื่อยชาและมีปฏิกริยา หรือพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามที่ผู้ส่งข่าวสารต้องการ ไม่มีบทบาทหรืออำนาจควบคุมผู้ส่งข่าวสารได้ ทฤษฎีนี้ถือว่า ผู้มีอำนาจและเข้าใจสถานการณ์สามารถใช้สื่อมวลชนทำให้เกิดผลตามที่ตนเองต้องการได้ อย่างไรก็ตามทฤษฎีเข้มงวดยาคูล้ายจะมีอิทธิพลในสังคมของประเทศเผด็จการที่เกือบจะสูญพันธุ์ไปหมดแล้วจากโลกยุคปัจจุบันเท่านั้น ความเปลี่ยนแปลงแบบรอบตัวของโลกจากการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตย เศรษฐกิจที่ก้าวเข้าสู่ระบบทุนนิยมแบบเบ็ดเสร็จ กอปรด้วยสื่อมวลชนมีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้เนื้อหาข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความแตกต่างกันไป ประชาชนสามารถเปรียบเทียบ ตรวจสอบเนื้อหาข่าวสารที่ได้รับ ส่งผลให้อิทธิพลของสื่อตามทฤษฎีเข้มงวดยาคูลายมนต์ลดลง

ในประเทศไทย ความสนใจทางการเมืองของประชาชนมีแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นหรือลดลงซึ่งขึ้นอยู่กับระบบสื่อมวลชนและการควบคุมระบบสื่อมวลชนตามระบบการผูกขาดโดยรัฐหรือระบบอุปถัมภ์ ผนวกกับกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ทำให้สื่อมวลชนไม่สามารถทำหน้าที่เป็น ”ประตู่ข่าวสาร” ได้อย่างสมบูรณ์ เห็นได้อย่างชัดเจนจากกรณีในช่วงปี พ.ศ. 2500-2516 ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลดำเนินนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์และให้ความสำคัญกับประเทศสหรัฐอเมริกา มีการส่งกองกำลังเข้าไปทำสงครามในลาวและเวียดนามอย่างลับๆ และหนังสือพิมพ์ถูกปราบปรามอย่างรุนแรง หนังสือพิมพ์บางฉบับเลี่ยงไปทำข่าวอาชญากรรมและใช้วิธีการเขียนคอลัมน์ซุบซิบวิพากษ์วิจารณ์การทางอ้อม และในส่วนของรายการโทรทัศน์ ส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงการนำเสนอสาระเกี่ยวข้องการเมืองโดยเน้นเป็นรายการบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ชุดภาพยนตร์เรื่องยาวจากต่างประเทศ ละคร และรายการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาล เป็นต้น

ปรากฏการณ์สื่อสารมวลชนทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว จึงขาดพลังในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลเกือบสิ้นเชิง ปัญหาเรื่องการปิดกั้นข่าวสารหรือสิทธิการรับรู้ข่าวสารและการแสดงออกของประชาชนเป็นเรื่องที่อภิปรายกันในวงแคบ

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 หรือที่เรียกว่า วันมหาวิปโยค มีผลกระทบต่อทัศนคติและความสนใจทางการเมืองของคนไทย เป็นเหตุการณ์ของพลังมวลชนลุกขึ้นมาต่อต้านระบบการปกครองแบบเผด็จการทหาร ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น เพราะโครงสร้างทางการเมืองและการรวมกลุ่มทางการเมืองที่เคยเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในระบบทหารและเผด็จการ ทำให้เกิดการเรียกร้องในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กลายเป็นยุคของการเมืองที่มีเสรีภาพในการแสดงออกและกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น เช่น การตั้งกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ การเผยแพร่ประชาธิปไตย และการอภิปรายประเด็นทางการเมือง เป็นต้น นับว่าเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ได้มีการยึดอำนาจการเมืองโดยพลเรือสังัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ 2517 รวมทั้ง การยุบเลิกรัฐสภาและการยกเลิกพรรคการเมือง และมีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีพลเรือนขึ้นมาบริหารประเทศ คือ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งถือว่าเป็นการสิ้นสุดของระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ และเป็นการสิ้นสุดของรัฐธรรมนูญที่ได้มาด้วยการต่อสู้ของประชาชนที่รวมตัวกัน ล้มระบบเผด็จการทหาร กลายเป็นรัฐบาลภายใต้ความคุ้มกันของทหาร จึงทำให้คนไทยได้เรียนรู้ว่าการใช้ลัทธิชาตินิยมในการบริหารประเทศ ถ้าทำเกินกว่าเหตุย่อมนำไปสู่ผลเสีย ความบริสุทธิ์ใจ และความป็นมือสะอาดเป็นคุณสมบัติที่น่าสรรเสริญแต่ไม่เพียงพอที่จะคุ้มประเทศได้ จำเป็นต้องสามารถมองโลกในแง่ของผลประโยชน์และผลปฏิบัติเชิงรูปธรรม รวมทั้งมีความชาญฉลาดในแง่กุกุโลบายด้วย ในปัจจุบันระบบประชาธิปไตยของประเทศไทยมีลักษณะเป็นแบบไทย ๆ กล่าวคือ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีบางคนไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้งก็ได้ ซึ่งถือว่าเป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบของตะวันตกและมรดก วัฒนธรรมการเมืองไทย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2539)

ความตื่นตัวในเรื่องข้อมูลข่าวสาร สิทธิในการรับรู้และการแสดงออกของประชาชนมีการขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว เพื่อสนองนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่ต้องการข้อมูลที่แม่นยำและรวดเร็วเพื่อการตัดสินใจ รวมทั้งการพัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสารได้ทำให้ภาพลักษณ์ของสังคมข่าวสารเป็นเรื่องจำเป็นของชีวิต เศรษฐกิจและการเมือง การปฏิรูปราชการข่าวทางสื่อมวลชน ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระแสความตื่นตัวในด้านข้อมูลข่าวสาร และสื่อมวลชนได้กลายเป็นเวทีในการต่อสู้ทางความคิดเกี่ยวกับความไม่ชอบธรรมของการยึดอำนาจและการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญในโอกาสต่อมา

ในปี พ.ศ.2535 ภายหลังจากวิกฤติการณ์พฤษภาทมิฬเสียงเรียกร้องเรื่องสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนก็ขยายตัวขึ้น รวมทั้งในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ หลักประกันในสิทธิการรับรู้ข่าวสารข้อมูลของสื่อมวลชนและประชาชน การปฏิรูประบบสื่อมวลชนของรัฐ (วิทยุและโทรทัศน์) และการให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในสื่อวิทยุและโทรทัศน์ (กรุงเทพธุรกิจ, 2566)

อิทธิพลของสื่อมวลชน

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2566) ได้กล่าวว่า มุมมองสองปราชญ์: สื่อมวลชนกับการสร้างสรรค์สังคม อิทธิพลของสื่อมวลชน นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนโดยทั่วไปยังมีอิทธิพลที่สำคัญขยายออกไปจากการทำหน้าที่พื้นฐานนั้นอีก ซึ่งทำให้สื่อมวลชนจะต้องมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น เพราะในการให้ข่าวและให้ความคิดเห็นนั้น หนังสือพิมพ์และ

สื่อมวลชนทั่วไปสามารถสร้างจุดสนใจขึ้นมาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เรียกได้ว่าทำให้เรื่องบางเรื่องดังขึ้น ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอยากจะให้คนสนใจเรื่องใด ก็ไปจับเรื่องนั้น ทั้ง ๆ ที่เรื่องนั้นก็อาจจะไม่มีคนสนใจมากเท่าไร แต่สื่อมวลชนทำให้คนสนใจเรื่องนั้นขึ้นมา จนกระทั่งว่าสื่อมวลชนพูดอะไร คนในสังคมก็พูดเรื่องนั้น เดียวนี้จะเห็นว่าเป็นอย่างนั้น ยิ่งกว่านั้นบางทีหนังสือพิมพ์พูดอะไรเป็นข่าวออกมามีอย่างไร เดียวประชาชนก็พูดอย่างนั้นด้วย อันนี้สำคัญ หมายความว่า มันไม่ใช่แค่อะไร แต่มันเป็นอย่างไรด้วย อันนี้เป็นอิทธิพลที่สำคัญของหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนทั้งหลาย ซึ่งทำให้ต้องเกิดความรับผิดชอบเป็นอย่างมาก

เพียงแค่ว่าหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอย่างใดอย่างหนึ่งยกอะไรขึ้นมาพูด ประชาชนก็สนใจพูดเรื่องนั้น นี่ก็สำคัญมากอยู่แล้ว แต่นี่สื่อมวลชนพูดอย่างไร ประชาชนก็พลอยพูดอย่างนั้นไปด้วย อิทธิพลนี้กว้างขวางจนกระทั่งกลายเป็นว่า ปัจจุบันนี้สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลทางการศึกษามากกว่าครูอาจารย์ เวลาพูดเรื่องอะไร แม้แต่นิสิตนักศึกษาบางที่ไม่ได้อ้างครูอาจารย์ แต่อ้างว่าหนังสือพิมพ์พูดอย่างนั้นๆ แทนที่จะพูดว่าครูอาจารย์พูดอย่างนั้น นี่คืออิทธิพลของหนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชนที่แผ่ขยายเข้าไปในวงการการศึกษา เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลในการศึกษามาก เมื่อมีอิทธิพลอย่างนี้ ความรับผิดชอบก็ตามมาด้วย

อิทธิพลด้านนี้คลุมไปถึงแม้แต่เรื่องการใช้ภาษา สื่อมวลชนใช้ภาษาอะไรแบบไหนอย่างไร ไม่ช้าคนในสังคมก็ใช้ตาม เด็กเล็กก็ใช้ภาษาที่สื่อมวลชนใช้ นอกจากนี้ ทางด้านค่านิยมในสังคม สื่อมวลชนก็สามารถชักจูงบันดาลได้เป็นอย่างมาก อิทธิพลของสื่อมวลชนในวงการศึกษานี้ขยายไปถึงการศึกษามวลชน การศึกษานอกระบบ การศึกษาที่ไม่เป็นทางการ จึงนับว่ากว้างขวางทั่วทั้งสังคม สื่อมวลชนก็เลยมีอิทธิพลในสังคมเป็นอันมาก โดยเฉพาะอิทธิพลในการสร้างค่านิยม สร้างทัศนคติประชาคติและกระแสความคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการบันดาลความเป็นไปของสังคม ทำให้สื่อมวลชนจะต้องมีความรับผิดชอบอย่างมากเป็นพิเศษ ก็เลยต้องพูดต่อไปว่า หน้าที่พร้อมทั้งความรับผิดชอบของสื่อมวลชนควรจะขยายไปตามอิทธิพลของตนด้วย พร้อมกันนั้นสื่อมวลชนก็น่าจะใช้อิทธิพลที่ตนมีอยู่นั้นให้เป็นประโยชน์แก่สังคม คือ ยกเรื่องที่เป็นสาระเป็นประโยชน์แก่สังคมขึ้นมาให้คนสังเกต หรือให้คนสนใจ เรียกว่าสร้างจุดสนใจในเรื่องที่มีสาระเป็นประโยชน์ ที่จะสร้างสรรค์สังคม ไม่ใช่จะเอาแต่เรื่องตื่นเต้น เรื่องอะไรจะเป็นประโยชน์แก่สังคมตอนนี้ ก็ยกเรื่องนั้นขึ้นมาให้คนได้ตื่นตัวสนใจ แล้วก็ถกเถียงพิจารณากัน เริ่มตั้งแต่เรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยหรืออันตรายของสังคม อันนี้เป็นจุดเน้นข้อแรกทีเดียว อะไรที่เป็นปัญหาแก่สังคม จะทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สังคม อะไรเป็นกระแสร้ายที่เป็นไปอยู่ในสังคมนี้ ซึ่งเราจะต้องช่วยกันแก้ไข สื่อมวลชนน่าจะถือเป็นหน้าที่ที่จะยกขึ้นมาพูดจาย้ำเน้นให้ประชาชนเกิดความสนใจ แล้วช่วยกันเอาใจใส่คิด

แก้ปัญหา พอสื่อมวลชนยกเรื่องขึ้นมาแล้ว ประชาชนก็จะได้มาร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาด้วย อันนี้แหละจะเป็นการทำหน้าที่สื่อมวลชนที่แท้จริง

เพราะฉะนั้น เราจะไม่เอาเฉพาะเรื่องที่ประชาชนสนใจ แต่เอาเรื่องที่ประชาชนน่าจะสนใจ หรือควรจะสนใจด้วย ต้องเอาทั้งสองอย่าง คือเรื่องที่ประชาชนสนใจอย่างหนึ่ง และเรื่องที่ประชาชนควรสนใจอีกอย่างหนึ่ง และสิ่งใดเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนก็ต้องพยายามสนับสนุนสิ่งนั้น โดยเฉพาะเวลานี้ สิ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดีนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่ต้องพิจารณาให้มาก เพราะมีคนพูดไม่น้อยว่าหนังสือพิมพ์ไม่ค่อยจะทำหน้าที่นี้ อะไรเป็นสิ่งที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีควรจะยกขึ้นมาพูดมาสนับสนุน เราไม่ค่อยพูดถึง

อีกอย่างหนึ่ง คือการทำหน้าที่นำคนไปในทางที่ถูกต้อง ในเมื่อสื่อมวลชนมีอิทธิพลมากในการสร้างทัศนคติ ค่านิยม ประชามติ และกระแสดวงความคิดของประชาชน ก็เท่ากับว่าเป็นผู้นำในสังคม บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการเป็นผู้นำสังคมนี้เป็นที่ยอมรับอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นในเมื่อเป็นผู้นำ ก็ต้องเป็นผู้นำที่ดี คือ นำคนนำประชาชนไปในทางที่ถูกต้อง ให้เป็นไปในทางที่เป็นการสร้างสรรค์

หน้าที่ของผู้เป็นอย่างหนึ่งที่สื่อมวลชนทำได้มาก ก็คือ การช่วยพัฒนาประชาชน หรือช่วยพัฒนาคุณภาพประชาชน โดยเฉพาะปัจจุบันนี้เราอยู่ในสังคมประชาธิปไตย และอยู่ในยุคข่าวสาร ข้อมูล หัวใจของการพัฒนาประชาชนก็คือ การพัฒนาปัญญา ทำอย่างไรจะให้ประชาชนเป็นคนที่มีรู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผลมีความรับผิดชอบ เรื่องนี้หนังสือพิมพ์ทำเป็นตัวอย่างได้ ถ้าหนังสือพิมพ์ทำได้ดี ก็ทำให้เกิดแนวโน้มของสังคมในทางที่ดีด้วย เพราะฉะนั้นหนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่ดี ๆ จะเป็นประโยชน์แก่สังคมมาก เพราะเป็นตัวอย่างที่มีอิทธิพลมาก เป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมมาก เรียกว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชาชนในสังคม เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตย อันนี้อาจมาว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบสำคัญของสื่อมวลชนในยุคปัจจุบันนี้

รวมความง่าย ๆ ว่าหน้าที่และบทบาทสำคัญของสื่อมวลชนในปัจจุบันนี้ คือ

1. ทำหน้าที่พื้นฐานในฐานะแหล่งข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้อง ที่ว่ามาแทนที่ข่าวลือ
2. เป็นยามระวังภัยให้แก่สังคม มีอะไรที่จะเป็นปัญหาที่จะทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สังคม สื่อมวลชนจะต้องยกเรื่องนั้นขึ้นพิจารณา มาช่วยบอกกล่าว มาช่วยบอกให้รู้ เป็นการเตือนภัยเพื่อสังคมจะได้พยายามหลีกเลี่ยงปัญหาเหล่านั้น

3. เป็นผู้ชี้ขุมทรัพย์บอกแหล่งโชคลาภแก่สังคม ข้อนี้เป็นด้านบวกซึ่งก็สำคัญเหมือนกัน มีความหมายรวมถึงการให้ความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ๆ สิ่งที่เป็นความริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดี สื่อมวลชนก็เอามาบอกกล่าวคนในสังคมนี้ ใครมีความคิดริเริ่ม มีการค้นพบ หรือได้ความรู้อะไร มี

ความคิดใหม่ ๆ ทำอะไร ๆ ที่เป็นการสร้างสรรค์ สื่อมวลชนก็เอามาสนับสนุน เอามาช่วยเผยแพร่ให้ อันนี้จะเป็นประโยชน์มาก

4. ข้อสุดท้ายคือ เป็นผู้นำในทางสร้างสรรค์ที่จะพาสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ซึ่งเป็นเรื่องของการนำในทางความคิด ที่บอกว่าเป็นผู้สร้างทัศนคติ ค่านิยม มติมหาชน และกระแสความคิดที่ถูกต้อง

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน

แนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน จะเป็นแนวคิดที่สำคัญมากในการวิจัย เนื่องจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ คือเพื่อศึกษา อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีผลต่อความนิยมต่อพรรคการเมือง กรณีศึกษา พรรคเพื่อไทย มีลักษณะอย่างไร เป็นไปตามข้อสันนิษฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ดังนั้น แนวคิดนี้จะเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคาตอบตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ความหมาย

แนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนของ Danis Mcquail (Mcquail Danis, 1987) ที่ได้ให้หลักการบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ 5 ข้อ ในหนังสือ “Theory of Media and Theory of Society” ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) เป็นการทำหน้าที่ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารแก่สังคมอย่างต่อเนื่อง ตรงไปตรงมา เป็นกลางไม่เป็นสื่อในความควบคุมของฝ่ายใด ปราศจากอคติของสื่อมวลชน เห็นได้จากการรายงานสถานการณ์ข่าวต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของสังคม ตั้งแต่ระดับเมือง ระดับประเทศ ไปจนถึงระดับโลก

1.2 ชี้แจงและแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่างๆ หมายถึงมีการอธิบายทั้งในแบบภาพรวมและแบบเจาะลึก เพื่อให้ประชาชนเข้าใจข่าวสารนั้นได้อย่างชัดเจนรอบด้าน เข้าใจที่มาที่ไปของเหตุการณ์ที่รายงานอยู่นั้น

1.3 ส่งเสริมความคิด และนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าในสังคมได้อย่างสะดวก

2. การทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ (Correlation) เป็นการทำหน้าที่ในการประสานสัมพันธ์ให้กับสถาบัน หรือ หน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม รวมไปถึงการทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ให้กับกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม เพื่อให้สังคมเกิดความสามัคคีเป็นปึกแผ่น ดังนี้

2.1 อธิบาย ตรีความ และวิพากษ์วิจารณ์ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของ เหตุการณ์ที่น่าเสนอ

2.2 ให้การสนับสนุนผู้ที่อยู่ในอำนาจที่ถูกต้องและบรรทัดฐานอันเป็นที่ยอมรับของ สังคม

2.3 ทำให้เกิดการเผยแพร่ความคิดให้แพร่หลายในสังคม

2.4 ประสานเชื่อมโยงกิจกรรมของกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม

2.5 สร้างความสอดคล้องและก่อให้เกิดฉันทามติในสังคม

2.6 จัดลำดับความสำคัญของสถานภาพในสังคม

3. การทำหน้าที่ในการสืบสานวัฒนธรรม (Continuity) เป็นการทำหน้าที่สืบทอด วัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น ดังนี้

3.1 การแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมกระแสหลักและวัฒนธรรมย่อยของสังคม รวมไปถึง การพัฒนาวัฒนธรรมใหม่ๆ

3.2 การเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐานและดำรงรักษาไว้ซึ่งค่านิยมโดยส่วนรวมของ สังคมหรือสาธารณะ

4. การทำหน้าที่ให้ความบันเทิง (Entertainment) ดังนี้

4.1 การทำหน้าที่ในการให้ความขบขัน ความบันเทิงเพลิดเพลินแก่ผู้รับสาร รวมไปถึง แสดงให้เห็นวิธีการพักผ่อนหย่อนใจด้วย

4.2 การลดความตึงเครียดของสังคม โดยการลดความเครียดของผู้รับสารจากการ ทำงาน หรือความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

5. การระดมสรรพกำลัง (Mobilization) เป็นการทำหน้าที่ระดมกำลังของผู้รับสารที่ กระทำโดยสื่อมวลชน ทั้งการรณรงค์สังคมด้านการเมือง สงคราม เศรษฐกิจ การทำงานและศาสนา ซึ่งเป็นการรณรงค์ให้เกิดความเคลื่อนไหวในสังคม หรือเมื่อสังคมเกิดภาวะวิกฤตและต้องการความร่วมมือร่วมใจกัน ก็จะเห็นบทบาทหน้าที่ประการนี้ของสื่อมวลชนอย่างชัดเจน

นอกจากนั้น Harold D. Lasswell ซึ่งเป็นนักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้กล่าวถึงแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้เช่นเดียวกัน (โอเคเนชั่น, 2566)ว่าในยุค แรกๆ โดยในปี ค.ศ.1948 Lasswell ได้อธิบายแบบจำลองทางการสื่อสารไว้ว่า กระบวนการ ติดต่อสื่อสารประกอบไปด้วย ผู้ส่ง (Who) พูดอะไร (Says what) โดยใช้ช่องทางไหน (In which channel) ไปถึงใคร (To whom) และเกิดผลอะไรบ้าง? (With what affect) และกล่าวถึง หน้าที่ ของสื่อมวลชนในหนังสือ "The Structure and Function Communication" ว่ามีอยู่ 3 ประการ

1. หน้าที่ในการสังเกตการณ์และรายงานสภาพแวดล้อมทางสังคม (Surveillance of the Environment)

2. หน้าที่ในประสานสัมพันธ์ส่วนต่างๆของสังคมให้รวมตัวกันอยู่ได้ (Correlation of the Different parts of Society in Responding to Environment)

3. หน้าที่ในการถ่ายทอดมรดกทางสังคม (Transmission of Social Heritage from one Generation to the next) ปัจจุบันชีวิตของคนย่อมเกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชนจนเป็นที่ยอมรับกันว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลเหนือจิตใจของประชาชน ซึ่งถูกกำหนดและชักจูงให้เกิดความรู้สึกรู้สึกหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว สื่อมวลชนเองก็จะต้องตระหนักในหน้าที่ที่จะต้องกระทำและมองดูบทบาทของตนที่จะมีส่วนในการจรรโลงสังคมให้ดีขึ้น ปรับบทบาทให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสะท้อนสภาพปัญหาและทางแก้ไขปัญหาให้สังคมด้วย

Lasswell, H. D. (1948) นักรัฐศาสตร์ซึ่งบุกเบิกทฤษฎีวิจัยด้านการสื่อสารมวลชน ได้กล่าวถึงหน้าที่สำคัญ 3 ประการของสื่อมวลชนคือ

1. สอดส่องระวังเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Surveillance the environment) หมายถึง การเสาะแสวงหาข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายใน หรือภายนอกสังคม และนำเอาข่าวสารนั้นไปแจ้งและรายงานให้ประชาชนทราบ เพื่อจะได้รู้ว่ามีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นในรอบตัว และประชาชนควรจะวินิจฉัยเหตุการณ์นั้น ๆ ได้จากการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน

2. ประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคม เพื่อแสดงปฏิกริยาตอบสนองสิ่งแวดล้อม (Correlation of the components of society) หมายถึง สื่อมวลชนได้มีการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่เป็นข่าวและ ได้เสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น

3. ถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหลัง ๆ (Transmission of the social heritage from one generation to the next) หมายความว่า สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่กระจายความรู้ เผยแพร่ค่านิยม ปทัสถาน วัฒนธรรมของสังคม จากคนรุ่นปัจจุบันไปสู่คนรุ่นต่อไป เพื่อไม่ให้ความรู้ ค่านิยม ปทัสถานและวัฒนธรรมของสังคมสูญหายไป

Charles R. Wright (1960) ได้เพิ่มเติมหน้าที่ประการที่ 4 ของสื่อมวลชนคือ ความบันเทิง การสอดส่องระวังระไวสิ่งแวดล้อม หมายถึง การเสาะแสวงหา และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อม ทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายใน และภายนอกสังคมหนึ่ง ๆ หน้าที่ด้านนี้ก็คือ การให้ข่าวสารการประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคม หมายถึง การที่สื่อมวลชนแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดเป็นข่าว เป็นการวิเคราะห์ และเสนอแนะว่าควรจะทำอย่างไรกับสิ่งนั้น ๆ หน้าที่นี้เรียกว่าหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็น หรือหน้าที่ในการชักจูงใจ

การถ่ายทอดมรดกทางสังคม หมายความว่า การเผยแพร่ความรู้ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคม แก่สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม เพื่อให้วิทยาการและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ คงอยู่

ต่อไป นี้คือหน้าที่ด้าน การให้การศึกษาคำให้การให้ความบันเทิง หมายความว่า การเผยแพร่การแสดงดนตรี และศิลปะเพื่อสร้างความจริงใจแก่ประชาชน เป็นหน้าที่ในด้าน การให้ความบันเทิงของสื่อมวลชน การปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ส่งผลดีต่อสังคม มีดังนี้

1. หน้าที่ในการให้ข่าวสาร เป็นการเตือนให้ประชาชนได้ทราบถึงภัยและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ และเมื่อข่าวสารนั้นเผยแพร่เพื่อมวลชน การเตือนผ่านสื่อมวลชน จึงเป็นการสนับสนุนความรู้เรื่องความเสมอภาคในสังคม ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในอันที่จะหลีกเลี่ยงจากอันตราย

2. หน้าที่ในการแสดงความคิดเห็น หรือการชักจูงใจ หน้าที่หลักของการแสดงความคิดเห็น ก็เพื่อจะแนะนำให้ป้องกัน และแก้ไขผลอันไม่พึงปรารถนาของเหตุการณ์ต่าง ๆ สื่อมวลชนทำหน้าที่ในการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่าง ๆ ในสังคม ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พร้อมทั้งเสนอแนะเพื่อให้เกิดการกระทำต่อประเด็นเหล่านั้นขององค์กรต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

3. หน้าที่ในการให้การศึกษ สื่อมวลชนทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียน โดยการให้ความรู้ทางอ้อมแก่ประชาชน ผ่านข่าวสารและบทความหรือรายการ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ประชาชนทั้งที่อยู่ในโรงเรียน และที่อยู่นอกโรงเรียน ความรู้ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศิลปะ การประกอบอาชีพ เป็นความรู้ที่ประชาชนได้รับส่วนหนึ่งจากสื่อมวลชน ในแง่ของการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม และการเผยแพร่ค่านิยมในสังคม (socialization) เพื่อดำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ สื่อมวลชนก็ทำหน้าที่ในการทำให้วัฒนธรรม และค่านิยมที่ยอมรับในสังคมแพร่หลาย ทำให้วัฒนธรรมของชุมชนได้รับการรับรู้ และเข้าใจจากคนในชุมชนอื่น ๆ สร้างความรู้สึกของความเป็นชาติเดียวกัน และความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม (nationalism) ทำให้เกิดความสมัครสมาน สามัคคีและความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ

4. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง

1) สื่อมวลชนได้เพิ่มจำนวนคนดูกีฬาอย่างมหาศาล เมื่อการแข่งขันกีฬาถูกนำเสนอผ่านวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร

2) ให้นักกีฬามีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งในด้านค่าตัวและรายได้อื่น ๆ นอกเหนือจากการเล่นกีฬา

3) ทำให้มีการขยายพื้นที่ (geographical expansion) ในการดูการแข่งขันไปทั่วประเทศและทั่วโลก ทำให้การกีฬาพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว

4) ทำให้คนดูได้ประโยชน์ในด้านรายละเอียด และแง่มุมของการแข่งขันกว้างขวางขึ้น จากการรีเพลย์ (replay) และมุมกล้อง ตลอดจนการรู้จักกาจากการบรรยายหรือการวิจารณ์ของผู้บรรยายและผู้วิจารณ์การแข่งขัน

บทบาทของสื่อมวลชนทางการเมือง

ในทางการเมือง สื่อมวลชนทำหน้าที่ในการพัฒนาการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน โดยสื่อมวลชนทำให้เกิดความสนใจ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ทำให้เกิดทัศนคติ และทำให้เกิดการปฏิบัติทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็น การเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกพรรค การมีส่วนร่วมต่างๆ และการลงประชามตินอกจากสื่อมวลชนจะช่วยพัฒนาประชาชนทางด้านการเมืองการปกครองแล้ว สื่อมวลชนยังมีบทบาทในการพัฒนาสถาบันทางการเมืองและการปกครองของประเทศด้วย เพราะสื่อมวลชนนับเป็นกระจกสะท้อนผลงานและพฤติกรรมขององค์กรทางการเมืองนั่นเอง ดังนั้นสื่อมวลชนจึงมี บทบาทหน้าที่ในการเสริมสร้างระบบสังคมการเมือง (Socio-Political Systems) ให้มีความเข้มแข็งและมั่นคง โดยมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (วีระพล วงษ์ประเสริฐ, 2540: 7-10)

1. หน้าที่ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร (Information) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน โดยไม่เสนอข่าวที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อกระบวนการทางการเมือง เช่น ข่าวลือ ความเสื่อมศรัทธาในตัวนักการเมือง ความแตกแยก ความขัดแย้ง การสร้างสมญาามเชิงลบ การสนับสนุนสถานภาพผิดคน เป็นต้น

2. หน้าที่ในการจัดวาระข่าวสาร (Agenda setting) กล่าวคือ การจัดลำดับ เลือกประเด็น หัวข้อ หรือปัญหามาเสนอต่อประชาชน ทำให้สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชนด้วยว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่ควรรับรู้ เรื่องใดเป็นเรื่องสำคัญ

3. การเผยแพร่ปลูกฝังความเชื่อทางการเมือง (Propagation and Cultivation of Political Beliefs) การปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองต้องอาศัยการสื่อสารที่เข้มข้นเพื่อสร้างเงื่อนไขไม่ให้ผู้รับสารหลบหลีกหรือละเลย เช่น การสื่อสารในโครงการรณรงค์ (Campaign) เพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ผลของการรณรงค์หรือการสื่อสาร ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกสึกรับผิดชอบต่อบ้านเมืองมากขึ้น

4. การพัฒนาทางการเมือง การพัฒนาประเทศนั้นจะมีเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพียงด้านเดียวไม่ได้ แต่ต้องมีการพัฒนาทางการเมืองด้วยจึงจะสมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะประเทศที่ตั้งเป้าหมายการพัฒนาประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อย่างประเทศไทยยังต้องพัฒนาการเมืองอย่างจริงจัง นั่นคือต้องให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชน รวมถึงสร้างและกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน

ดังนั้นหากผู้ส่งสารได้นำสื่อมวลชนมาใช้ในปริมาณที่มากพอและมีวิธีการนำเสนอที่สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสาร โดยประชาชนผู้รับสารมีโอกาสเปิดรับสื่อในปริมาณที่เหมาะสม เป้าหมายของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งต้องการประชาชนที่มีข่าวสารทางการเมืองที่มากพอต่อการ

ตัดสินใจและทัศนคติที่ศรัทธาประชาธิปไตย สื่อมวลชนก็จะสามารถช่วยให้สังคมบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2562: 206)

ประชาชนกับบทบาททางการเมือง

บทบาทของสื่อมวลชน สื่อมวลชนมีบทบาทหรือมีอิทธิพลทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สำหรับบทบาทของสื่อมวลชนในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นมีดังนี้

1. บทบาทในด้านการเมือง

สื่อมวลชนทุกแขนงสามารถเสนอแนวความคิด ถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองได้อย่าง กว้างขวาง สื่อมวลชนจะเป็นสื่อการสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เพื่อที่จะให้รู้ว่ ขณะนี้รัฐบาลกำลังทำอะไร ดำเนินการอย่างไรในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ และรัฐบาลจะทราบ ความทุกข์ร้อน ความต้องการของประชาชนจากสื่อมวลชน นอกจากนี้สื่อมวลชนยังเป็นเครื่องมือ ในทางการเมืองโดยตรง เช่น คราวที่ทำการปฏิวัติหรือทำรัฐประหารจะเห็นว่าสื่อมวลชนมี ความสำคัญ ถ้าฝ่ายก่อการสามารถยึดสื่อมวลชนทุกประเภทได้ความสำเร็จก็อยู่แค่เอื้อม หรือคราว ที่มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรสื่อมวลชนจะมีบทบาทมาก ตัวอย่างการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2531 พรรคการเมืองต่าง ๆ ได้มีโอกาสแถลงนโยบายทำความเข้าใจกับประชาชนทางโทรทัศน์ ทุกพรรคที่ ส่งสมาชิกพรรคลงรับสมัครเลือกตั้ง ในด้านหนังสือพิมพ์รายวันก็ได้เสนอชื่อผู้สมัครทุกพรรค ประกอบทั้งประมวลเหตุการณ์ คະแนนนิยมของแต่ละคนแต่ละพรรคการเมืองมิได้ขาดแต่ละวัน ทำให้ประชาชนได้ศึกษาความเคลื่อนไหวสถานการณ์ทางการเมืองโดยตลอดจากสื่อมวลชนนั้น

สมพงศ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ (2562) ได้ประมวลบทบาทของสื่อมวลชนในทาง การเมืองไว้ดังนี้

1. สามารถรายงานและสอดแทรกความคิดเห็นในเชิงวิจารณ์การเมืองให้ประชาชนให้ ทราบ
2. สามารถถ่ายทอดความคิดเห็นทั้งในด้านการสนับสนุนและคัดค้านการกระทำของ รัฐบาล กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ได้
3. สามารถรายงานความเคลื่อนไหวทางการเมืองให้ประชาชนได้ทราบอย่างรวดเร็ว
4. เป็นปากเป็นเสียงแทนปวงชน ในลักษณะที่ทำให้เกิดความคิดเห็นของประชาชนเป็น พลังที่เป็นปีกแผ่นได้
5. สามารถถ่ายทอดความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ให้รัฐบาลได้ทราบและสนองความต้องการนั้นได้อย่างถูกต้อง
6. กลุ่มมวลชน สามารถแสดงออกได้ในลักษณะที่เป็นกลุ่ม เช่น ความเห็นของสมาคมน ักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถทำให้เกิดน้ำหนักและมีอิทธิพลที่รัฐบาลต้องยอมรับและ ปฏิบัติตาม เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมได้

7. สื่อมวลชน สามารถรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนที่กระจัดกระจายกันอยู่ในลักษณะของความเห็นในอาณาบริเวณที่โดดเด่นเข้ามาเป็นความคิดเห็นที่สามารถเข้าถึงได้อันเป็นผลให้ประชาชนจำนวนมากได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

จากบทบาทและอิทธิพลของสื่อมวลชนหลายประการดังที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนจะทำหน้าที่เป็นตัวกลาง สื่อกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาลหรือระหว่างประชาชนกับรัฐนั่นเอง ประการสำคัญที่สื่อมวลชนเป็นปัจจัยผลักดันที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครอง

2. บทบาทในด้านเศรษฐกิจ

ข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจของประเทศจะถูกถ่ายทอดไปสู่ประชาชนได้โดยผ่านสื่อมวลชนมากที่สุด การกำหนดราคาสินค้าแต่ละวัน ราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอย่างไร ประชาชนทราบได้โดยผ่านทางวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แม้กระทั่งโทรพิมพ์ โทรทัศน์ โดยเฉพาะสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจะเสนอข่าวความเคลื่อนไหวราคาสินค้าต่อประชาชนทุกวัน

3. บทบาทในด้านสังคม

การเคลื่อนไหวของประชาชนสังคมหนึ่งอาจถ่ายทอดสู่สังคมหนึ่ง จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้มากมาย ส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของสื่อมวลชน เช่น การแสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 5 ธันวาคมและวันที่ 12 สิงหาคมของทุก ๆ ปี จะมีการถ่ายทอดทางโทรทัศน์สู่ประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศ วิทยุทุกสถานี จะเสนอข่าวในวันนี้ จะทำให้คนทั้งชาติได้รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านอย่างหาผู้ใดเสมอเหมือนมิได้ อันเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงในชาติได้อย่างดีเยี่ยมอีกด้วย หรือการเสนอข่าวสารทางศิลปวัฒนธรรม สื่อมวลชนก็ได้ช่วยมากมาย เช่น งานประเพณีบุญบั้งไฟที่จังหวัดยโสธร งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี งานประเพณีแสดงของช้างที่จังหวัดสุรินทร์ งานประเพณีรดน้ำดำหัวที่จังหวัดภาคเหนือ งานประเพณีชักพระที่จังหวัดภาคใต้ และแม้ข่าวเกี่ยวกับทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ที่จังหวัดบุรีรัมย์ที่ประเทศไทยได้คืนมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. 2532 เป็นต้น สื่อมวลชนก็ได้เสนอข่าวเป็นอย่างดี (บ้านจอมยุทธ์, 2566)

กระบวนการทำงานของสื่อ

เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ (2566) ได้ให้ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับสื่อ ไว้ดังนี้

1. สื่อ (media) คือ ช่องทางข่าวสาร (channel)
2. การสื่อสารหรือการติดต่อสื่อสาร (communication) คือกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของผู้ส่งข่าวสาร ข่าวสาร สื่อหรือช่องทางการส่งข่าวสาร และผู้รับข่าวสาร

3. สื่อมวลชน (Mass Media) เป็นสื่อที่กำหนดลักษณะเฉพาะของผู้รับสารที่เป็นมวลชนหรือประชาชนจำนวนมาก ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์

4. การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) เป็นการสื่อสารซึ่งผู้สื่อสารได้ส่งสารไปให้กลุ่มบุคคลจำนวนมาก โดยมีสื่อมวลชนเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนจำนวนมากทุกเพศทุกวัยภายในเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

องค์ประกอบของการสื่อสาร

ขั้นตอนในการติดต่อสื่อสาร มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร (Sender) เป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทำหน้าที่นำเสนอข่าวสารต้องมีทักษะในการสื่อสาร

2. ข่าวสาร (Message) เป็นสิ่งที่ผู้ส่งข่าวสารส่งไปให้ผู้รับข่าวสารในรูปของข้อมูลซึ่งมีลักษณะเป็นคำพูด ตัวอักษร รูปภาพ ลักษณะท่าทาง หรือภาษาเขียน

3. สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร (Channel) คือเครื่องมือ (สื่อ) ที่นำข่าวสารจากผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับข่าวสาร

4. ผู้รับข่าวสาร (Receiver) เป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้ฟัง อ่าน ดู โดยสามารถเข้าใจข่าวสารที่ถูกส่งมาให้

ดังนั้นจะพบว่า กระบวนการทำงานของสื่อ ต้องมีองค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นอย่างน้อย พร้อมทั้งได้เน้นเฉพาะการทำงานของผู้ส่งข่าวสารเป็นพิเศษ ดังนี้

- การทำงานมีความโปร่งใส ชัดเจน เปิดเผย ตรวจสอบได้
- ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอมีความถูกต้อง
- มีจรรยาบรรณวิชาชีพ
- มีความรับผิดชอบในการเสนอข้อมูลข่าวสาร
- เคารพสิทธิในการรับรู้ของผู้รับข่าวสารหรือผู้บริโภคข่าวสาร
- การเสนอข้อมูลข่าวสารต้องคำนึงถึงความสงบสุขของชุมชนและสังคม

บทสรุป

บทบาทของสื่อมวลชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยนั้น เมื่อความสำคัญมาตกอยู่กับผู้ที่ทำหน้าที่สื่อ ดังนั้น สื่อมวลชนเองจึงสมควรที่จะต้องให้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งสำหรับการรับภาระหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ดังกล่าวนี้ สื่อมวลชนจึงจะต้องยึดมั่นจรรยาบรรณของตนเอง ในการเสนอข่าวสารและเผยแพร่ความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นข่าวสารทางด้านการเมืองซึ่งเป็นเรื่องที่มี

ความสำคัญ ต่อการบริหารประเทศการนำเสนอข่าวสารจะต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาไม่มีอคติ แอบแฝงและต้องมีการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์หรือวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาด้วยเช่นกัน

สื่อมวลชนจะต้องมีบทบาท และหน้าที่หลักในการทำงานของสื่อโดยตรงกับความเป็นจริง สื่อมวลชนที่ดีต้องนำเสนอข่าว เสนอความคิดเห็น ให้ความบันเทิง และให้การศึกษา รวมถึงเป็นการ ประชาสัมพันธ์และการโฆษณา และทำการรายงานเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เผยแพร่ให้ ประชาชนทั่วไปได้ทราบ โดยเริ่มจากการแสวงหาเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เชื่อว่าประชาชนจะให้ความสนใจ หรือเรียกว่า การหาข่าว แล้วนำมารวบรวม คัดเลือก และนำออกเผยแพร่สู่ประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพฯธุรกิจ. (2566). การปฏิรูประบบสื่อมวลชนของรัฐ. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 12, 2566, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/77261037560>.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2562). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคโนโลยี. พิมพ์ครั้งที่ 2. บริษัท เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด.
- บ้านจอมยุทธ. (2566). การเคลื่อนไหวของประชาชนสังคม. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 12, 2566, จาก <https://www.baanjommyut.com/>.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2539). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีระพล วงษ์ประเสริฐ. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง จากสื่อ มวลชนกับบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของข้าราชการ กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2566). มุมมองสองปราชญ์: สื่อมวลชนกับการ สร้างสรรค์สังคม. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 12, 2566, จาก <https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/347/4>.
- สมพงศ์ เกษมสิน และจรรุณ สุภาพ. (2562). การเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย. (2566). อิทธิพลของสื่อ ความเด่นชัดใน “อดีต” จนเป็น วัฏจักรใน “ปัจจุบัน”. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 12, 2566, จาก <https://www.thaibja.org/>.
- อำนาจ พันละออง. (2566). กระบวนการทำงานของสื่อ. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 12, 2566, จาก <https://khawoat12345.wordpress.com/>.

โอเคนั้น. (2566). แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 12, 2566, จาก <https://www.oknation.net/blog/>.

Charles R. Wright (1960). *Functional Analysis and Mass Communication*: Entnommen Aus: The Public Opinion Quarterly, Vol. XXIV. Princeton University, Princeton N.J., Mit Genehmigung Des Herausgebers.

Lasswell, H. D. (1948). *The structure and function of communication in society*. In L. Bryson (Ed.), *The communication of ideas* (pp. 37-51). New York: Harper and Row.

Mcquail, Denis. (1987). *Theory of Media and Theory of Society*. London: Sage Publication.